

TÜRKİYE'DE DÖVİZ KURU GEÇİŞKENLİĞİ: SİSTEMATİK BİR LİTERATÜR DERLEMESİ

Tuğba KONUK^{1*}

¹ Bağımsız Araştırmacı, Türkiye

(Received 20 th December 2025; accepted 30 th December 2025)

Corresponding Author: yilmaz-tuba@outlook.com

 0000-0002-7381-4131

Özet

Bu çalışma, Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği üzerine yapılan ampirik araştırmaları sistematik bir literatür derlemesi çerçevesinde incelemektedir. Döviz kuru geçişkenliği, döviz kurundaki değişimlerin yurt içi fiyatlar genel düzeyine yansımaya derecesini ifade etmekte olup, özellikle açık ve ithalata bağımlı ekonomilerde enflasyon dinamikleri ve para politikasının etkinliği açısından önemli bir kavramdır. Çalışmada Türkiye odaklı literatür; kullanılan veri setleri, uygulanan ekonometrik yöntemler ve elde edilen ampirik bulgular açısından sınıflandırılmış ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. İnceleme sonuçları, döviz kuru geçişkenliğinin Türkiye'de genel olarak kısmi olduğunu, üretici fiyatlarına geçişin tüketici fiyatlarına kıyasla daha güçlü ve hızlı gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca birçok çalışmada, döviz kuru şoklarına verilen fiyat tepkilerinin asimetrik ve doğrusal olmayan bir yapı sergilediği vurgulanmaktadır. Derleme bulguları, son yıllarda doğrusal olmayan yöntemlerin kullanımının arttığını, buna karşın mikro düzey ve sektör bazlı analizlerin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği literatüründeki temel eğilimleri ve araştırma boşluklarını ortaya koyarak, gelecekte yapılacak çalışmalar için yol gösterici bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Döviz kuru geçişkenliği, Enflasyon, Türkiye ekonomisi*

Exchange Rate Pass-Through in Türkiye: A Systematic Literature Review

Abstract

This study examines empirical research on exchange rate pass-through in Turkey within the framework of a systematic literature review. Exchange rate pass-through refers to the degree to which changes in the exchange rate are reflected in the general level of domestic prices and is an important concept, particularly in open and import-dependent economies, in terms of inflation dynamics and the effectiveness of monetary policy.

The Turkey-focused literature in this study has been classified and evaluated comparatively in terms of the data sets used, the econometric methods applied, and the empirical findings obtained. The results of the review show that exchange rate pass-through in Turkey is generally partial, with pass-through to producer prices being stronger and faster than pass-through to consumer prices. Furthermore, many studies emphasize that price responses to exchange rate shocks exhibit an asymmetric and non-linear structure.

The findings of the review reveal that the use of non-linear methods has increased in recent years, while micro-level and sector-based analyses remain limited. In this respect, the study highlights the main trends and research gaps in the literature on exchange rate pass-through in Turkey, providing a guiding framework for future research.

Keywords: *Exchange rate pass-through, Inflation, Turkish economy*

GİRİŞ

Döviz kuru hareketleri, açık ekonomilerde fiyat istikrarı, dış ticaret dengesi ve para politikasının etkinliği açısından belirleyici bir role sahiptir. Özellikle küresel finansal entegrasyonun hız kazanması ve sermaye hareketlerinin serbestleşmesiyle birlikte, döviz kurundaki dalgalanmaların makroekonomik değişkenler üzerindeki etkisi daha görünür hâle gelmiştir. Bu bağlamda, döviz kurunda meydana gelen değişimlerin yurt içi fiyatlar genel düzeyine hangi ölçüde ve ne hızda yansıdığını ifade eden döviz kuru geçişkenliği kavramı, iktisat literatüründe merkezi bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır.

Döviz kuru geçişkenliği, yalnızca enflasyon dinamiklerinin anlaşılması açısından değil, aynı zamanda para politikasının aktarım mekanizmalarının değerlendirilmesi bakımından da kritik öneme sahiptir. Döviz kurundaki şokların fiyatlara güçlü biçimde yansıdığı ekonomilerde, merkez bankalarının fiyat istikrarını sağlama kapasitesi sınırlanabilmekte; buna karşılık geçişkenliğin zayıf olduğu ortamlarda para politikası daha etkin sonuçlar üretebilmektedir. Bu nedenle döviz kuru geçişkenliği, makroekonomik istikrarın sürdürülebilirliği açısından politika yapıcılar için önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır (Menon, 1995; Campa & Goldberg, 2004).

Türkiye ekonomisi, yüksek ithal girdi bağımlılığı, dönemsel döviz kuru dalgalanmaları ve enflasyonist baskıların görece güçlü olduğu bir yapı sergilemektedir. Bu özellikler, döviz kuru geçişkenliğinin Türkiye açısından hem teorik hem de ampirik olarak özel bir önem taşımasına neden olmuştur. Nitekim Türkiye'de dalgalı döviz kuru rejiminin benimsenmesinden sonra, döviz kuru ile fiyatlar arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma literatürde yer almaya başlamış; geçişkenliğin düzeyi, asimetric yapısı ve zaman içindeki değişimi farklı yöntemlerle analiz edilmiştir. Ancak bu çalışmaların ulaştığı bulgular, kullanılan veri setleri, dönemler ve ekonometrik yaklaşımlar itibarıyla önemli farklılıklar göstermektedir.

Mevcut literatür incelendiğinde, döviz kuru geçişkenliği üzerine yapılan çalışmaların büyük ölçüde ampirik analizlere odaklandığı, buna karşın bu literatürü bütüncül, sistematik ve karşılaştırmalı biçimde ele alan derleme çalışmalarının sınırlı olduğu görülmektedir. Oysa literatürdeki yöntemsel çeşitlilik, bulgular arasındaki farklılıklar ve zaman içinde değişen araştırma eğilimleri dikkate alındığında, döviz kuru geçişkenliği alanında kapsamlı bir literatür sentezine duyulan ihtiyaç açıktır. Sistematik bir derleme, hem mevcut bilgi birikimini yapılandırmakta hem de gelecekte yapılacak çalışmalar için araştırma boşluklarını görünür kılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği üzerine yapılan ampirik çalışmaları sistematik bir literatür derlemesi çerçevesinde incelemek ve söz konusu literatürün temel eğilimlerini, kullanılan veri ve yöntemleri ile ulaşılan bulguları karşılaştırmalı biçimde değerlendirmektir. Bu doğrultuda çalışma; (i) döviz kuru geçişkenliği kavramının teorik çerçevesini ortaya koymakta, (ii) Türkiye odaklı ampirik çalışmaların veri setleri ve ekonometrik yöntemlerini sınıflandırmakta ve (iii) literatürde öne çıkan ortak bulgular ile araştırma boşluklarını tartışmaktadır.

Bu yönüyle çalışma, Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği literatürüne ilişkin dağıntık ampirik bulguları sistematik bir çerçevede bir araya getirerek hem akademik literatüre hem de politika tartışmalarına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Ayrıca çalışma, doğrusal olmayan ve asimetric yaklaşımların giderek artan önemini vurgulayarak, gelecekte yapılacak araştırmalar için yöntemsel ve tematik bir yol haritası sunmaktadır.

DÖVİZ KURU GEÇİŞKENLİĞİ KAVRAMI VE TEORİK ARKA PLAN

Döviz kuru geçişkenliği (exchange rate pass-through – ERPT), döviz kurunda meydana gelen değişimlerin yurt içi fiyatlar genel düzeyine hangi ölçüde ve hangi zaman diliminde yansıdığını ifade eden temel bir makroekonomik kavramdır. Açık ekonomi makroekonomisi çerçevesinde değerlendirildiğinde, döviz kuru hareketleri özellikle ithalata bağımlı üretim yapısına sahip ülkelerde maliyet kanalı üzerinden enflasyonist baskıların önemli bir kaynağını oluşturmaktadır. Bu nedenle döviz kuru geçişkenliği, enflasyon dinamiklerinin anlaşılması, para politikasının etkinliğinin değerlendirilmesi ve fiyat istikrarının sağlanması açısından kritik bir role sahiptir (Menon, 1995).

Teorik literatürde döviz kuru geçişkenliği, firmaların fiyatlama davranışları, piyasa yapıları ve rekabet koşulları temelinde açıklanmaktadır. Erken dönem yaklaşımlarda, döviz kuru değişimlerinin ithalat fiyatları aracılığıyla iç fiyatlara büyük ölçüde ve mekanik biçimde aktarıldığı varsayılmıştır. Ancak zamanla fiyat katılıkları, beklentiler, sözleşme yapıları ve firmaların kâr marjlarını ayarlama davranışları gibi unsurların geçişkenliği sınırladığı ortaya konulmuştur. Fisher (1987), firmaların döviz kuru şoklarını fiyatlara yansıtma derecesinin piyasa yapısına ve talep koşullarına bağlı olduğunu vurgulayarak, geçişkenliğin tam olmak zorunda olmadığını göstermiştir. Bu yaklaşım, döviz kuru geçişkenliğinin doğrusal ve sabit bir süreç olmadığına işaret eden literatürün teorik temelini oluşturmaktadır.

Zaman içerisinde literatür, döviz kuru geçişkenliğini yalnızca maliyet temelli bir mekanizma olarak değil, aynı zamanda beklentiler, para politikası güvenilirliği ve makroekonomik istikrar ile ilişkili dinamik bir süreç olarak ele almaya başlamıştır. Özellikle enflasyon hedeflemesi rejimlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte, döviz kuru şoklarının fiyatlar üzerindeki etkisinin zaman içinde azaldığına yönelik bulgular literatürde giderek daha fazla yer bulmuştur (Ha vd., 2019). Bu çerçevede döviz kuru geçişkenliği, yalnızca fiyat düzeyini değil, aynı zamanda politika aktarım mekanizmalarının işleyişini de yansıtan bir gösterge olarak değerlendirilmektedir.

Döviz Kuru ve Fiyatlar Arasındaki İlişki

Döviz kuru ile fiyatlar arasındaki ilişki, temelde ithal girdi maliyetleri, rekabetçi fiyatlama davranışları ve talep koşulları üzerinden şekillenmektedir. Döviz kurunda meydana gelen bir artış, ithal ara mallarının ve nihai tüketim mallarının yerel para cinsinden maliyetini yükselterek üretici fiyatları üzerinde doğrudan bir baskı oluşturmaktadır. Üretici fiyatlarındaki bu artış, zaman içerisinde tüketici fiyatlarına yansımakta ve genel fiyat düzeyini yukarı yönlü etkilemektedir. Ancak bu aktarım sürecinin hızı ve büyüklüğü, firmaların maliyet artışlarını fiyatlara yansıtma derecesine bağlı olarak değişmektedir (Campa & Goldberg, 2004).

Campa ve Goldberg (2004), döviz kuru değişimlerinin ithalat fiyatlarına geçişinin ülkeler arasında önemli ölçüde farklılaştığını ve bu farklılığın piyasa yapısı ile rekabet düzeyi tarafından belirlendiğini ortaya koymaktadır. Rekabetin yoğun olduğu piyasalarda firmalar, pazar paylarını koruyabilmek amacıyla maliyet artışlarını fiyatlara sınırlı ölçüde yansıtırken; rekabetin daha zayıf olduğu piyasalarda geçişkenlik daha yüksek olabilmektedir. Bu durum, döviz kuru–fiyat ilişkisinin evrensel bir mekanizma olmadığını ve ülke ile sektör bazında farklılaşabildiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, makroekonomik belirsizlik ve fiyatlandırma davranışları arasındaki ilişki de döviz kuru geçişkenliğinin düzeyini etkilemektedir. Canales ve López-Martín (2024), tüketici fiyat endeksi mikro verilerini kullanarak belirsizliğin arttığı dönemlerde firmaların fiyat ayarlamaları sıklıklarının ve büyüklüklerinin değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, döviz kuru şoklarının fiyatlara yansımalarının yalnızca maliyet kanalıyla değil, aynı zamanda beklentiler ve belirsizlik algısı üzerinden de şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla döviz kuru ile fiyatlar arasındaki ilişki, statik değil, zamana ve ekonomik koşullara bağlı dinamik bir yapı sergilemektedir.

Döviz Kuru Geçişkenliği Türleri (Tam, Kısmi, Asimetrik)

Döviz kuru geçişkenliği literatüründe, döviz kuru değişimlerinin fiyatlara yansımaya derecesine göre üç temel yaklaşım öne çıkmaktadır: tam, kısmi ve asimetrik geçişkenlik. Tam geçişkenlik, döviz kurunda meydana gelen bir değişimin fiyatlara birebir yansımaya durumunu ifade ederken; kısmi geçişkenlik, maliyet artışlarının yalnızca belirli bir bölümünün fiyatlara aktarılması anlamına gelmektedir. Ampirik literatürün büyük bir bölümü, özellikle gelişmekte olan ülkelerde döviz kuru geçişkenliğinin kısmi olduğunu ortaya koymaktadır (Menon, 1995; Ha vd., 2019).

Asimetrik döviz kuru geçişkenliği yaklaşımı ise döviz kurundaki artışlar ile azalışların fiyatlar üzerindeki etkilerinin farklı olabileceğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşım, firmaların fiyatları yukarı yönlü ayarlamaya daha istekli, aşağı yönlü ayarlamaya ise daha isteksiz olduğu varsayımına dayanmaktadır. Yılmaz Kuday (2025), döviz kuru şoklarının yönüne bağlı olarak fiyat tepkilerinin anlamlı biçimde farklılaştığını ve bu durumun enflasyon dinamikleri açısından önemli sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu bulgular, para politikasının döviz kuru şoklarına verdiği tepkilerin simetrik varsayımlar altında değerlendirilmesinin yanıltıcı olabileceğine işaret etmektedir.

Son dönem çalışmalarda, döviz kuru geçişkenliğinin makroekonomik koşullara bağlı olarak zaman içinde değişebileceği vurgulanmaktadır. Carrière-Swallow ve diğerleri (2024), geçişkenliğin ekonomik durgunluk ve genişleme dönemlerinde farklılaştığını ve duruma bağlı (state-dependent) bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca meta-analiz çalışmaları, geçişkenliğin ülkeler, dönemler ve kullanılan yöntemler itibarıyla heterojen olduğunu göstermektedir. Iorngurum (2024), farklı ülkeler için yapılan ampirik çalışmaların sonuçlarını bir araya getirerek, döviz kuru geçişkenliğinin tek tip bir mekanizma olarak ele alınmasının analitik açıdan yetersiz kaldığını vurgulamaktadır.

Bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, döviz kuru geçişkenliğinin düzeyi ve yapısının ülke özelinde, dönemsel koşullar dikkate alınarak analiz edilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durum, özellikle Türkiye gibi döviz kuru dalgalanmalarına duyarlı ekonomilerde, geçişkenliğin politika tasarımı açısından taşıdığı önemi daha da artırmaktadır.

TÜRKİYE'DE DÖVİZ KURU GEÇİŞKENLİĞİ LİTERATÜRÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği literatürü, dalgalı döviz kuru rejiminin benimsenmesi, yüksek enflasyon deneyimleri ve finansal kırılganlıkların artmasıyla birlikte özellikle son yirmi yılda önemli ölçüde genişlemiştir. Çalışmaların büyük bir bölümü, döviz kurundaki değişimlerin fiyatlar, dış ticaret dengesi ve finansal istikrar üzerindeki etkilerini ampirik yöntemlerle incelemekte; kullanılan veri setleri, dönemler ve ekonometrik yaklaşımlar itibarıyla heterojen bir yapı sergilemektedir. Bu durum, literatürde ulaşılan bulguların tek tip değil, bağlama ve yöntemle duyarlı sonuçlar ürettiğini göstermektedir.

Kullanılan Veri Setleri ve Dönemler

Türkiye literatüründe döviz kuru geçişkenliğini inceleyen çalışmaların büyük çoğunluğu aylık ve üç aylık zaman serisi verilerine dayanmaktadır. Bu çalışmalarda en sık kullanılan değişkenler arasında nominal döviz kuru, sepet kur, reel efektif döviz kuru, TÜFE, Yİ-ÜFE, ihracat–ithalat hacmi ve finansal risk göstergeleri yer almaktadır (Doru, 2021; Yıldırım, 2021; Demirhan & Göksu, 2023).

Bazı çalışmalar doğrudan fiyat geçişkenliğine odaklanırken, diğerleri döviz kuru oynaklığı veya finansal risk kanalları üzerinden dolaylı etkileri incelemektedir. Örneğin Sümer (2020), Türkiye’de sepet kur volatilitasını GARCH modelleri ile analiz ederek döviz kuru oynaklığının asimetrik bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Bayhan ve diğerleri (2021) ise döviz kuru ile CDS primleri arasındaki ilişkiyi frekans alanı nedensellik analiziyle inceleyerek finansal risk algısının döviz kuru dinamikleri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Çalışmaların kapsadığı dönemler genellikle 2001 krizi sonrası ve dalgalı döviz kuru rejimi dönemini içermekte olup, bazı araştırmalar küresel krizler ve pandemi gibi olağanüstü dönemleri de analize dâhil etmektedir (Uslu, 2019; Durusoy, 2025). Bu durum, elde edilen sonuçların yapısal kırılmalara ve makroekonomik şoklara duyarlı olduğunu göstermektedir.

Uygulanan Ekonometrik Yöntemler

Türkiye’de döviz kuru geçişkenliği literatüründe geleneksel doğrusal yöntemlerden doğrusal olmayan ve asimetrik modellere doğru belirgin bir yöntemsel evrim gözlenmektedir. Erken dönem çalışmalarda VAR, VECM ve klasik regresyon teknikleri öne çıkarken; son yıllarda GARCH ailesi modelleri, NARDL yaklaşımı, zamanla değişen parametrelili VAR modelleri ve frekans alanı nedensellik analizleri daha yaygın biçimde kullanılmaktadır (Sümer, 2020; Güngör & Erer, 2022; Sağır vd., 2024).

Özellikle doğrusal olmayan yaklaşımlar, döviz kuru şoklarının yönüne ve büyüklüğüne bağlı olarak farklı etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Sağır vd. (2024), reel efektif döviz kuru ile dış ticaret açığı arasındaki ilişkiyi NARDL yöntemiyle analiz ederek pozitif ve negatif kur şoklarının asimetrik sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Güngör ve Erer (2022), gıda fiyatları, petrol fiyatları ve döviz kuru arasındaki ilişkiyi zamanla değişen parametrelili VAR modeliyle inceleyerek geçişkenliğin dönemsel olarak farklılaştığını tespit etmektedir.

Bunun yanı sıra, Demirhan ve Göksu (2023), nominal döviz kurunun makroekonomik belirleyicilerini doğrusal ve doğrusal olmayan modellerle karşılaştırmalı biçimde analiz ederek, klasik yöntemlerin bazı dinamikleri açıklamakta yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, döviz kuru geçişkenliğinin analizinde yöntem seçiminin sonuçlar üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Ampirik Bulguların Karşılaştırmalı Analizi

Türkiye literatüründe ulaşılan ampirik bulguların ortak noktası, döviz kuru geçişkenliğinin genel olarak kısmi olduğu yönündedir. Döviz kurundaki artışların üretici fiyatları üzerindeki etkisinin tüketici fiyatlarına kıyasla daha güçlü ve hızlı olduğu, TÜFE’ye geçişin ise gecikmeli gerçekleştiği görülmektedir (Doru, 2021; Yıldırım, 2021). Bu durum, maliyet artışlarının fiyatlama zinciri boyunca kademeli olarak zayıfladığını göstermektedir.

Bazı çalışmalar, geçişkenliğin asimetrik ve doğrusal olmayan bir yapı sergilediğini ortaya koymaktadır. Sümer (2020), döviz kuru oynaklığının yukarı yönlü şoklara karşı daha güçlü tepkiler verdiğini gösterirken; Güngör ve Erer (2022), fiyat geçişkenliğinin zamanla değişen bir karaktere sahip olduğunu tespit etmektedir. Bu bulgular, sabit katsayılı modellerin döviz kuru geçişkenliğini tam olarak yakalayamayabileceğine işaret etmektedir.

Öte yandan, döviz kuru ile dış ticaret arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmalar, geçişkenliğin reel ekonomi üzerindeki dolaylı etkilerini vurgulamaktadır. Akay (2023) ve Ağazade (2018), döviz kuru dalgalanmalarının ihracat performansı üzerindeki etkilerinin beklentilerle her zaman örtüşmediğini ve belirsizlik kanalının önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır. Dumrul ve Gökalp (2022) ise döviz kuru oynaklığının ihracat üzerinde baskılayıcı bir etki yaratabildiğini göstermektedir.

Makroekonomik istikrar ve politika boyutunu ele alan çalışmalar, döviz kuru geçişkenliğinin para politikası güvenilirliği ve enflasyon beklentileriyle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Akça (2023), döviz kuru-faiz-enflasyon etkileşimini Neo-Fisher yaklaşımı çerçevesinde değerlendirirken; Sancar (2023), merkez bankası bağımsızlığının finansal istikrar üzerindeki etkilerine dikkat çekmektedir. Ayrıca Durusoy (2025), Türkiye'de enflasyonun süreklilik ve uzun hafıza özellikleri sergilediğini göstererek döviz kuru şoklarının fiyatlar üzerindeki kalıcı etkilerine işaret etmektedir.

Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği literatürü genel olarak değerlendirildiğinde, geçişkenliğin döneme, kullanılan veri setine ve ekonometrik yöntemlere duyarlı olduğu açıkça görülmektedir. Doğrusal olmayan ve asimetrik modellerin daha güçlü ve gerçekçi sonuçlar sunduğu; fiyat geçişkenliğinin üretici ve tüketici fiyatları arasında farklılaştığı; finansal risk ve belirsizlik kanallarının giderek daha fazla önem kazandığı literatürün ortak çıkarımıdır. Bu bulgular, Türkiye gibi döviz kuru dalgalanmalarına duyarlı ekonomilerde geçişkenliğin politika tasarımı açısından taşıdığı kritik önemi açık biçimde ortaya koymaktadır.

DÖVİZ KURU GEÇİŞKENLİĞİ LİTERATÜRÜNDE EĞİLİMLER VE ARAŞTIRMA BOŞLUKLARI

Döviz kuru geçişkenliği literatürü, son yıllarda hem niceliksel hem de tematik açıdan belirgin bir genişleme göstermiştir. Küresel finansal entegrasyonun artması, gelişmekte olan ülkelerde döviz kuru oynaklığının yükselmesi ve fiyat istikrarının politika gündeminde merkezi bir konuma yerleşmesi, bu alandaki akademik üretimi hızlandırmıştır. Literatürde özellikle enflasyon, üretici ve tüketici fiyatları ile para politikası aktarım mekanizmaları etrafında yoğunlaşan çalışmaların baskın olduğu görülmektedir. Buna karşılık, mikro düzey fiyatlama davranışları, sektör bazlı geçişkenlik farklılıkları ve firma temelli analizlerin görece sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir (Shi vd., 2020).

Son dönem akademik çalışmalarda, literatürün yapısını ve eğilimlerini daha sistematik biçimde ortaya koymayı amaçlayan bibliyometrik ve içerik analizi temelli derleme yaklaşımları ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşımlar, belirli kavramlar etrafında oluşan yoğunlaşmaları, tematik kümelenmeleri ve zaman içinde değişen araştırma eğilimlerini görünür kılmaktadır. Altundağ (2025), MAXQDA destekli bibliyometrik ve içerik analizi yöntemlerinin, literatürdeki kavramsal odakları ve metodolojik eğilimleri ortaya koymada güçlü bir araç sunduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Varolgüneş (2025),

bibliyometrik analizlerin yalnızca akademik üretimin nicel dağılımını değil, aynı zamanda araştırma boşluklarını ve politika açısından ihmal edilen alanları da görünür kıldığını ortaya koymaktadır.

Yöntemsel açıdan değerlendirildiğinde, döviz kuru geçişkenliği literatüründe uzun süre doğrusal zaman serisi modellerinin baskın olduğu, ancak son yıllarda asimetrik, doğrusal olmayan ve zamanla değişen parametrelili modellerin giderek daha fazla benimsendiği görülmektedir. Buna rağmen, birçok çalışmada benzer veri setlerinin ve dönemlerin tekrarlandığı; özellikle kriz sonrası dönemlerin yoğun biçimde ele alındığı, uzun dönemli yapısal dönüşümlerin ve rejim değişikliklerinin ise sınırlı ölçüde incelendiği dikkat çekmektedir. Shi vd. (2020), bibliyometrik incelemelerin bu tür tematik yoğunlaşmaların literatürde belirli kör noktalar oluşturabileceğini vurguladığını ifade etmektedir.

Bu çerçevede, döviz kuru geçişkenliği literatüründe öne çıkan başlıca araştırma boşlukları şu şekilde özetlenebilir: mikro veri ve firma düzeyinde analizlerin sınırlı olması, davranışsal ve kurumsal faktörlerin yeterince dikkate alınmaması, disiplinler arası yaklaşımların zayıf kalması ve sistematik bibliyometrik derleme çalışmalarının oldukça sınırlı olması. Varol Güneş (2025) ve Altundağ (2025), literatürün bu tür boşluklarının ancak bütüncül ve sistematik derleme yaklaşımlarıyla görünür hâle getirilebileceğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, döviz kuru geçişkenliği literatürü ampirik açıdan zenginleşmiş olsa da, tematik çeşitlilik ve yöntemsel bütünleşme bakımından hâlen geliştirmeye açık bir alan niteliği taşımaktadır. Bibliyometrik ve içerik analizi temelli derleme yaklaşımlarının, literatürdeki eğilimleri ve ihmal edilen araştırma alanlarını belirlemede önemli bir potansiyel sunduğu değerlendirilmektedir (Altundağ, 2025; Shivd., 2020).

SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye’de döviz kuru geçişkenliği üzerine yapılan ampirik araştırmaları sistematik bir literatür derlemesi çerçevesinde inceleyerek, söz konusu literatürün teorik temellerini, yöntemsel eğilimlerini ve ulaşılan bulguları bütüncül bir perspektifle değerlendirmeyi amaçlamıştır. Döviz kuru geçişkenliği, açık ekonomilerde fiyat istikrarı ve para politikasının etkinliği açısından kritik bir öneme sahip olup, Türkiye gibi döviz kuru dalgalanmalarına ve enflasyonist baskılara duyarlı ekonomilerde daha da merkezi bir konuma sahiptir.

Literatür incelemesi sonucunda, Türkiye’de döviz kuru geçişkenliği çalışmalarının büyük ölçüde kısmi bir geçişkenliğe işaret ettiği görülmektedir. Döviz kurundaki artışların üretici fiyatları üzerindeki etkisinin tüketici fiyatlarına kıyasla daha güçlü ve hızlı olduğu, TÜFE’ye yansımının ise çoğunlukla gecikmeli gerçekleştiği yönünde ortak bir bulgu öne çıkmaktadır. Bu durum, maliyet artışlarının fiyatlama zinciri boyunca kademeli olarak zayıfladığını ve firmaların fiyatlama davranışlarında belirli ölçüde esneklik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Çalışmaların önemli bir kısmı, döviz kuru geçişkenliğinin asimetrik ve doğrusal olmayan bir yapı sergilediğini de ortaya koymaktadır. Döviz kurundaki artışlar ile azalışların fiyatlar üzerindeki etkilerinin farklılaştığı; özellikle yukarı yönlü kur şoklarının fiyatlara daha güçlü biçimde yansıdığı dikkat çekmektedir. Bu bulgular, döviz kuru geçişkenliğinin sabit katsayılı ve doğrusal modellerle analiz edilmesinin sınırlı kalabileceğini ve asimetrik yaklaşımların daha gerçekçi sonuçlar sunduğunu göstermektedir.

Yöntemsel açıdan değerlendirildiğinde, Türkiye literatüründe zaman içerisinde geleneksel doğrusal zaman serisi yöntemlerinden, doğrusal olmayan, asimetrik ve zamanla değişen parametrelili modellere doğru belirgin bir yönelim olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, birçok çalışmanın benzer veri setlerini ve dönemleri tekrar ettiği; mikro düzey veriler, sektör bazlı analizler ve firma davranışlarını merkeze alan çalışmaların görece sınırlı kaldığı tespit edilmiştir. Bu durum, literatürde yöntem çeşitliliği artmasına rağmen tematik derinliğin her zaman aynı ölçüde gelişmediğine işaret etmektedir.

Literatürdeki eğilimler ve araştırma boşlukları birlikte değerlendirildiğinde, gelecekte yapılacak çalışmalar için çeşitli yönelimler öne çıkmaktadır. Özellikle mikro fiyat verilerinin kullanıldığı analizler, sektör bazlı geçişkenlik farklılıklarının incelenmesi, davranışsal ve kurumsal faktörlerin modele dâhil edilmesi ve uzun dönemli yapısal kırılmaları dikkate alan yaklaşımlar, literatürün gelişimi açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca bibliyometrik ve sistematik derleme çalışmalarının sınırlı olması, bu alanda bütüncül değerlendirmelere olan ihtiyacı açık biçimde ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışma Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği literatürünü sistematik bir çerçevede bir araya getirerek, mevcut ampirik bulguların genel bir sentezini sunmakta ve literatürdeki temel eğilimler ile boşlukları görünür kılmaktadır. Çalışmanın, hem akademik literatüre metodolojik ve tematik bir katkı sağlaması hem de politika yapımcılar açısından döviz kuru–enflasyon ilişkisine dair daha bütüncül bir bakış açısı sunması beklenmektedir. Bu yönüyle araştırma, Türkiye'de döviz kuru geçişkenliği alanında yapılacak gelecekteki çalışmalara yol gösterici bir referans niteliği taşımaktadır.

Çalışmaya Destek Olan Kurum/Kuruluşlar: Bu araştırma, herhangi bir kurum, kuruluş veya fon tarafından maddi olarak desteklenmemiştir. Çalışma, yazarın kendi akademik çabalarıyla yürütülmüştür.

Çalışma Beyanı: Bu çalışmada yazar ile herhangi bir kişi, kurum veya kuruluş arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır. Araştırma süreci tamamen bilimsel etik ilkeler doğrultusunda yürütülmüştür.

Teşekkür ve Destek Beyanı: Bu araştırma, herhangi bir kurum, kuruluş veya fon tarafından maddi olarak desteklenmemiştir. Çalışma tamamen yazarın kendi akademik çabalarıyla yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Ağazade, S. (2018). Döviz kuru değişkenliğinin Türkiye'nin Euro kullanan ülkelere ihracatı üzerindeki etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(4), 87–104. <https://doi.org/10.18037/ausbd.552377>
- Akay, A. (2023). Türkiye'de döviz kuru, ihracat ve ithalat ilişkileri: Dalgalı döviz kuru rejimi beklentileri karşılıyor mu? *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 799–820. <https://doi.org/10.30784/epfad.1359424>
- Akça, T. (2023). Neo-Fisher yaklaşımından döviz kuru, faiz ve enflasyon spiralinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *İzmir İktisat Dergisi*, 38(2), 356–374. <https://doi.org/10.24988/ije.1060011>
- Altundağ, Ö. (2025). Yavaş (Cittaslow) şehirlerinin akademik yansımaları: MAXQDA destekli bibliyometrik ve içerik analizi (Academic reflections on Cittas low cities: A bibliometric and content analysis supported by MAXQDA). *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel (JOGHAT)*. <https://doi.org/10.33083/joghat.2025.537>
- Bayhan, S., Kömür, S., & Yıldız, Ü. (2021). Türkiye için döviz kuru ve CDS primleri arasındaki ilişkinin frekans alanı nedensellik analizi. *Uluslararası Ekonomi*,

- İşletme ve Politika Dergisi*, 5(2), 291–309.
<https://doi.org/10.29216/uejp.1008180>
- Campa, J. M., & Goldberg, L. S. (2004). Exchange rate pass-through into import prices. *Review of Economics and Statistics*, 87(4), 679–690.
<https://doi.org/10.1162/003465305775098189>
- Canales, M., & López-Martín, B. (2024). Exchange rates, uncertainty, and price-setting: Evidence from CPI microdata. *Economic Modelling*, 135, 106762.
<https://doi.org/10.1016/j.econmod.2024.106762>
- Carrière-Swallow, Y., Firat, M., Furceri, D., & Jimenez, D. (2024). State-dependent exchange rate pass-through. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*.
<https://doi.org/10.1111/obes.12645>
- Demirhan, B., & Göksu, S. (2023). Türkiye’de makroekonomik faktörlerin nominal döviz kuru üzerindeki doğrusal ve doğrusal olmayan etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(3), 1001–1023.
<https://doi.org/10.17153/oguiibf.1290038>
- Doru, Ö. (2021). Türkiye’de yurt içi üretici ve tüketici fiyatları üzerindeki döviz kuru geçişkenliğinin incelenmesi. *İstanbul İktisat Dergisi / Istanbul Journal of Economics*, 71(2), 341–368. <https://doi.org/10.26650/istjecon2021-915644>
- Dumrul, C., & Gökalp, K. (2022). Döviz kuru oynaklığının ihracata etkisi: Türk ekonomisi için ekonometrik bir analiz. *Business and Economics Research Journal*, 13(3), 553–570. <https://doi.org/10.20409/berj.2022.359>
- Durusoy, O. (2025). Persistence of inflation and long-term memory in Türkiye. *Gazi Journal of Economics and Business*, 11(1), 45–61.
<https://doi.org/10.30855/gjeb.2025.11.1.004>
- Fisher, E. (1987). A model of exchange rate pass-through. *Journal of International Economics*, 26(1–2), 119–137. [https://doi.org/10.1016/0022-1996\(89\)90041-X](https://doi.org/10.1016/0022-1996(89)90041-X)
- Güngör, S., & Erer, D. (2022). Türkiye’deki gıda fiyatları ile petrol fiyatları ve döviz kuru arasındaki doğrusal olmayan ilişkinin incelenmesi: Zamanla değişen parametrelili VAR modelleri. *Alanya Akademik Bakış*, 6(3), 1407–1430.
<https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1082332>
- Ha, J., Stocker, M., & Yilmazkuday, H. (2019). Inflation and exchange rate pass-through. *World Bank Policy Research Working Paper No. 8780*.
<https://doi.org/10.1596/1813-9450-8780>
- Iorngurum, T. (2024). The exchange rate pass-through to domestic prices: A meta-analysis. *Journal of Economic Surveys*. <https://doi.org/10.1111/joes.12647>
- Menon, J. (1995). Exchange rate pass-through. *Journal of Economic Surveys*, 9(2), 197–231. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.1995.tb00114.x>
- Mnasri, A., & Lapham, B. (2022). A competitive search approach to exchange rate pass-through. *Economic Theory*, 76, 153–201. <https://doi.org/10.1007/s00199-022-01455-z>
- Sağır, M., Baysal, D., & Çalış, N. (2024). Küreselleşme sonrası Türkiye’de dış ticaret açığının reel efektif döviz kuru ve dış ticaret hadleriyle modellenmesi: NARDL

- yaklaşımı. *Business & Management Studies: An International Journal*, 12(3), 963–986. <https://doi.org/10.15295/bmij.v12i3.2405>
- Sancar, C. (2023). The effect of central bank independence on financial stability: Time series analysis. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 14(54), 1–18. <https://doi.org/10.35826/ijoess.3240>
- Shi, Y., Blainey, S., Sun, C., & Jing, P. (2020). A literature review on accessibility using bibliometric analysis techniques. *Journal of Transport Geography*, 87, 102810. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2020.102810>
- Sümer, A. (2020). Türkiye’de sepet kur volatilitésinin GARCH modellemesi: Asimetri etkisi yaklaşımı. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 12(22), 312–327. <https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.796117>
- Uslu, H. (2019). Ekonomik krizlerin Türkiye’nin dış ticareti ve rekabet gücü üzerine etkisinin ekonometrik analizi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 1–15. <https://doi.org/10.32479/iicd.146>
- Varolgüneş, S. (2025). A bibliometric analysis of the 2023 Kahramanmaraş earthquakes: Trends, gaps, and policy implications. *Natural Hazards*, 121, 12461–12485. <https://doi.org/10.1007/s11069-025-07305-0>
- Vo, D. H., & Vu, N. T. (2024). Exchange rate pass-through for Europe and Union countries. *PLOS ONE*, 19(7), e0309527. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0309527>
- Yıldırım, K. (2021). Döviz kuru fiyat geçiş etkisi için ampirik bir analiz: Türkiye örneği. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), 55–78. <https://doi.org/10.47129/bartiniibf.707601>
- Yılmaz Kuday, H. (2025). Asymmetric exchange rate pass-through. *Review of International Economics*. <https://doi.org/10.1111/roie.70030>